

Hirvinainen

Lahden ammattikorkeakoulu

Muotoiluinstituutti

Media-ala

Valokuvauksen pääaine

Sanni Siira

Kevät 2016

Lahden ammattikorkeakoulu
Valokuvauksen pääaine
SIIRA, SANNI: Hirvinainen

Suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 22 sivua, 15 liitesivua
Kevät 2016

TIIVISTELMÄ

Hirvinainen käsittelee metsästystä naisen näkökulmasta. Stereotyyppisesti metsästys käsitetään miehisenä traditiona ja elämäntapana. Kuvasarjan keskeisimmät teemat pohtivat naiseutta ja metsästäjän suhdetta luontoon. Työ on esillä osana ryhmänäyttelyä OyOy-galleriassa 27.4.-15.5.2016. Opinnäytetyön kirjallinen osuus käsittelee oppimisprosessiani ja miten olen käsitellyt aihetta valokuvaajana.

Avainsanat: valokuvaus, dokumentaarinen valokuva, metsästys

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in photography
SIIRA, SANNI: Hirvinainen

Bachelor's Thesis in photography, 22 pages, 15 pages of appendices
Spring 2016

ABSTRACT

Women who hunt mooses is about hunting from feminine point of view. Stereotypically hunting is masculine lifestyle. In the work women and their relationship with nature is highlighted while men remain as faceless characters. The work is part of a group exhibition in the OyOy-gallery from April 27th till May 15th. Written part of the bachelor thesis concentrates on my working process and how did I deal with the subject as a photographer.

Keywords: photography, documentary, hunting

1. JOHDANTO	5
2. ALKUASETELMA JA HENKILÖKOHTAINEN HISTORIA	6
3. METODIEN JÄLJILLÄ	7
3.1 Lähtökohta	7
3.2 Metsästysmuistokuvat ja salamakokeet	7
3.3. Harhajäljillä - reportaasi	11
3.4 Alec Soth ja ajatuksia maisemasta	11
4. HIRVIMETSÄ – OPPIMISPROSESSI	13
4.1 Ensimmäinen metsästysretki	13
4.2 Opinnäytetyön alku	13
4.3. Havaintoja metsästyksen liittyvästä kuvastosta	15
4.4 Epämukavuusalue ja havainnot maisemasta	15
4.5 Säätilat ja ennakointi	17
4.6 Oma etiikka ja ajatuksia itsesensuurista	17
4.7. Ajatuksia autenttisuudesta	19
4.8 Viimeinen hirvi	19
4.9 Editointi ja näyttelysuunnittelu	20
5. LOPUKSI	21
6. LÄHTEET	22

1. JOHDANTO

Hirvinainen ottaa paikkansa miehiseksi miellettyssä perinteessä. 2000-luvulla metsästäjän sukupuolella ei ole merkitystä ja naismetsästäjiä on yhä enemmän. Sukupuoleen liittyvä symboliikka on kulttuurisidonnaista ja luemme toista ihmisten tutun merkkijärjestelmän pohjalta. Jos emme näe ihmisen kasvoja, etsimmekö muita merkkejä, joilla pyrimme tulkitsemaan sukupuolen vai onko tiedolla sukupuolesta merkitystä?

Ihmisen suhde luontoon on jatkuvassa murroksessa. Metsistä puhutaan talousmetsinä ja riistaa metsästetään laskentaan perustuvien lupien pohjalta. Yksi hakee luonnosta vastapainoa arjelle, toinen rauhoittuu metsässä ja kolmas osallistuu paikkakuntansa riistakannan hoitoon. Jokaisella on henkilökohtainen motiivi. Erilaisuudestaan huolimatta he kohtaavat toisensa aamulla kokoontumispaikalla.

Elämme aikakaudella, jolloin ruokaa tuotetaan ylitse tarpeen ja keräilykulttuuri ei ole välttämättömyys länsimaaisessa yhteiskunnassa. Metsästyksestä on tullut harrastus ja elämäntapa selviytymisen sijaan. Siinä, missä olemme tottuneet hakemaan valmiin jauhelihan kaupasta, metsästystä harrastava on kosketuksissa lihan saalistamisesta jalostukseen ja lopulta valmistamiseen.

Opinnäytetyöni kirjallisessa osuudessa käsittelen oppimisprosessiani ja sen käännekohtia. Avaan ajatuksiani aiheen käsittelemisestä suhteessa dokumentaariseen valokuvaan ja samalla puran käyttämiäni metodeita.

2. ALKUASETELMA. OMA KUVALLISEN ILMAISUN HISTORIA.

Kiinnostuin valokuvasta noin kymmenen vuotta sitten. Olin saanut vanhemmiltani lahjaksi digipokkarin matkakuvien ottamista varten. Näihin aikoihin olin alkanut myös harrastaa lolitaksi kutsuttua katutyylä. Japanista lähtöisin olevaan katutyylisiin kuuluu olennaisena osana snapshot- tyylisten päivänasukuvien jakaminen sosiaalisen median yhteisöissä muille harrastajille. Olin kaveripiirissäni ainoa, jolla oli kiinnostusta näppäilykuvien ottamiseen, mutta ei niinkään jakamiseen. Nopeiden näppäilykuvien ottaminen kehittyi leikkimielisten photoshoottien rakentamiseen ja lopulta myös kuvien jälkikäsittelyyn.

Olen käynyt kuvataidekoulussa alakoulusta lähtien ja nautin erityisesti lyijykynällä luonnostelemisesta sekä musteella tai mustalla peitevärillä maalaamisesta. Japanilaiset puupiirrookset ja kalligrafia alkoivat kiinnostaa minua yläkouluaikoina ja maalaustekniikkani kehittyi melko karkeaksi – en välittänyt yksityiskohdista vaan annoin tilaa suurille siveltimen vedoille. Maalaustyylini ei ole juurikaan muuttunut vaan kehittynyt hienovaraisemmaksi ja harkitummaksi. Huomaan nauttivani valokuvissakin jyrkistä kontrasteista ja yksinkertaisista muotokuvista. Sen sijaan maisemakuvissa minua viehättävät runsaat yksityiskohdat ja lähes pastelliset, hennot sävyt.

Lukion jälkeisen väli vuoden jälkeen päädyin opiskelemaan toimittajakoulutukseen Voionmaan opistoon. Vuoden aikana luin tiedotusoppia Tampereen yliopiston avoimessa yliopistossa ja aloin kiinnostua teoriasta kuvien takana. Jäin opistoon vielä toiseksi vuodeksi valokuvauskurssille. Osallistuin näiden kahden vuoden aikana yhteen laajempaan opiston ja Ylöjärven aikuisopiston kansainväliseen projektiin, jossa osani oli olla toimittaja ja lopulta myös valokuvaaja. Toimenkuvani oli dokumentoida projektin prosessia ja sen aikana syntyneitä teoksia. Toimittajakurssin pohjalta näkökulmani valokuvaan oli puhtaasti dokumentaarinen. Ymmärrykseni valokuvasta taiteena oli tässä vaiheessa vielä hyvin vähäistä. Kevät 2012 oli suuri käännekohta. Opistossa järjestettiin Turun taideakatemiassa opiskeluiden Jaakko Kahilaniemen ja Kukka-Maria Rosenlundin kurssi, jossa harjoiteltiin omaa visuaalista ilmaisua. Kurssi painotti rakennettua kuvaa. Koin samaa intoa kuin leikkimielisissä photoshooteissa ystäväni kanssa, joita teimme edelleen harrastuksena silloin tällöin. Ajattelin ensimmäistä kertaa, että kykyni luoda visuaalista sisältöä saattaisi olla vahvempi kuin kiinnostukseni tehdä käyttökuvaan pohjautuvaa dokumentaarista - näin jälkepäin tarkasteluna vahvasti reportaasimaista - valokuvaa.

Jatkoin opiskelua opiston jälkeen seuraavana syksynä Lahden muotoiluinstituutissa valokuvaus pääaineena. Ensimmäisen vuoden kursseista minulle yksi merkittävin oli Merja Salon valokuvan historia. Kiinnostuin piktorialismista ja erityisesti Julia Margaret Cameronin lähes maalauksen omaiset muotokuvat naisista vaikuttivat minuun suuresti. Aloin ajatella valokuvaa samanaikaisesti osana taidekenttää enkä vain pelkkänä keinona viestittää.

3. METODIEN JÄLJILLÄ

3.1 Lähtökohta

Syksyn 2015 ensimmäisillä metsästysretkillä minulla ei ollut vielä selkeää kuvausmetodia. Tutkin ja seurasin tapahtumia. Neljän ensimmäisen viikonlopun kuvat ovat siten melko päämäärättömiä, luonnoksen omaisia. Alusta lähtien ideana oli keskittyä kuvaamaan naisia ja heidän osallistumistaan hirvijahtiin osana muuta ryhmää. Olin kiinnostunut ryhmän dynamiikasta.

Sarjan kannalta yhdeksi merkityksellisimmäksi metodiksi vakiintui miesten kasvottomiksi jättäminen. Etsin kuvillani sukupuolen merkityksettömyyttä metsästyksessä, joten en halunnut jättää kuvaamatta miehiä. Kasvot henkilöittävät ihmisen ja ovat muiden persoonallisten ruumiin piirteiden ohella ulkonäöllinen keino tunnistaa henkilö. Kun ihmisen sukupuolta ei voi päätellä esimerkiksi ruumiinrakenteesta, etsimme kasvoja. Selkeän sukupuolen symbolisen representaation - kulttuurissa sukupuoleen sovitun symboliikan jäädessä pois on katsojan tulkinnan ja mielikuvituksen varassa tulkitseeko hän ihmisen sukupuolta ja onko sillä ylipäänsä merkitystä? Suurriistan metsästyksen liittyvä varustus ja vaatetus ovat siten unisex-mallisia, että esimerkiksi vaatetuksen värit ovat sidottuja käytännöllisyyteen ja lakisääteiseen turvallisuuteen verrattuna normaaleihin ulkoiluvarusteisiin, jotka pyrkivät olemaan enemmän visuaalisesti miellyttäviä.

Itselle mieleisen ja aiheeseen sopivan metodin jäljestäminen koostui joukosta erilaisia kokeiluja, joita pohdin ja avaan seuraavaksi.

Olin alussa valinnut välineekseni digikuvan, jotta pystyin tarkastelemaan kuvia kunkin kuvauspäivän jälkeen ja siten pohtimaan kuvasarjan edistymistä reaaliajassa.

Myöhemmin syksyllä testieditioita tehdessä kokeilin kuvien rajaamista digikuvalle tyyppillisen kahden suhde kolmeen sijasta laakakuvan formaattia. Digikuvalle tyyppillinen 2:3 muoto on lähes elokuvamainen ja esittäytyy minulle usein levottomana. Mielestäni kuvat muuttuivat huomattavasti supistamalla kuvan pinta-alaa vaakakuvissa hieman kapeammaksi leveyssuunnassa. Katse ei liiku kuvapinnalla niin laajalla alueella vaan keskittyy paremmin yksityiskohtiin ja itse kohteeseen.

3.2 Metsästysmuistokuvat ja salamatestit

Miellän feminiininen-sanaan liittyvän ajatuksia pehmeydestä, eteerisyydestä ja runollisuudesta. Ajatuksena oli kokeilla, voisiko aiheen naisellisuutta korostaa vastakkaisella metodilla ja kuvata karkeasti suoralla salamalla. Käydessäni läpi metsästyksen liittyvää kirjallisuutta huomasin, että metsästystä kuvataan luonnonvaloa käyttäen ja pyrkien tapahtuman mahdollisimman tarkkaan dokumentoimiseen. Suoran dokumentoinnin lisäksi metsästyksen selvästi liittyvät metsästysmuistokuvat, joissa poseerataan saaliin äärellä. Pohdin tarvitseeko aiheeni metsästysmuistokuvia ja jos tarvitsee niin minkälaisia.

Metsästysseurueen nuorimman naisen ammuttua ensimmäisen hirvensä satuin olemaan lähellä ja teimme kuvan hirven ja koiran kanssa.

Myöhemmin editoidessani sarjaa ajattelin, että kaatokuvat ovat stereotyyppisiä. Instagramin metsästys-aiheisia hastageja selatessani huomasin, että metsästysmuistokuvat vaikuttaisivat olevan oman muiston lisäksi visuaalinen keino viestiä muille metsästäjille saaliista. Metsästysmuistokuvat ovat välitön tallenne ja viesti, sekä muisto samalla tavalla kuin vaikka matkalla turistikohteessa otettu muotokuva. Koin, että kaatokuvat eivät ole aiheeni kannalta relevantteja ja halusin tuoda saaliin esille epäsuoremmin keinoin.

Suoralla salamalla kuvaamiseen liittyi minulla mielikuva journalistisen kuvan perinteistä. Mitä jos käsittelisin aihetta perinteistä kuvajournalismista innostuen ja hakisin inspiraatiota metodiini esimerkiksi Diana Arbusin tuotannosta. Arbus katukuvasi kohteitaan kiinteällä 35mm polttovälillä. Mietin toisiko suora – jopa käyttökuvamainen – lähestymistapa aiheeseen jotain lisää, tukisiko se ajatuksiani vai romuttaisiko kaiken. Suoran salaman käyttäminen aihetta kuvatessa on tehokeino ja ilmaisullinen valinta siten, että se määrittää valokuvien luonnetta. Visuaalinen katsomiskokemus kahden saman kuvan välillä on erilainen jos toinen kuva on tehty kohdetta ylevöittäen mahdollisimman kauniina luonnonvalolla ja toinen kuva taas käyttäen ronskia keinotekoisia valaisua.

Toisena viikonloppuna kuvasin suoraa salamaa ja täytesalamaa käyttäen. Suhteeni kohteeseen muuttui täysin. En ollut enää tarkkailija ja hiljainen tapahtumien seuraaja vaan salaman käyttö toi minulle aktiivisen roolin sen lisäksi, että kuvien luonne muuttui.

Salama pysäytti hetkiä. Huomasin myös, että valokuvaamiseni muuttui varovaisemmaksi. Sommittelin kuvia tarkemmin ja pyrin järjestelemään asetelmaa mahdollisuuksien mukaan: ”voisitko seisoa hetken tuossa heinikossa, katsoa metsään ja kuunnella radiopuhelinta?”

Lopulta hylkäsin salaman. Koin metsän kuvaamisen suoralla salamalla minulle epäluonnolliseksi.

Salama litisti kolmiulottuvuuden pois kuvista ja kuvien tunnelma muuttui rauhallisesta levottomaksi. Suora salama myös nosti kohteensa, ihmisen, selkeästi luontoa vahvempaan rooliin. Ajatuksenani alun alkaen oli esittää metsästäjä osana luontoa - ei luonnon hallitsijana.

Salamatestien ohella pohdin polttovälin merkitystä työssäni. Olin kuvannut runsaasti erilaisilla objektiiveilla tähän asti. 70-200mm:n polttoväli oli ollut usein mukanani jos satuisin pääsemään tilanteeseen, jossa näkisin hirven. Kuvasin metsästäjiä teleobjektiivilla, mutta se etäännytti minut kohteesta ja kadotti avaruuden maisemasta. Vastaavasti olin kuvannut 24mm:n laajakulmalla maisemaa ja ihmistä maiseman osana. Laajakulman tilavaikutelma oli hyvä ja laajuus kuvassa lisäsi kolmiulotteisuutta, mutta samalla se tuntui rauhattomalta. Lopulta metodikseni vakiintui käyttäen vain 50mm:n polttoväliä. Se näyttää näkymän realistisena ilman vääristymää, sellaisena kuin itse havainnoin.

Kuva 1 Eija, 2015

Kuva 2 Alec Soth sarjasta Broken Manual, 2006-2010

Kuva 3 ja 4 Hirvimetsällä, oma projekti, 2014

3.3 Harhajäljillä - reportaasi

Metsästystä muutaman viikonlopun seurattuani ja aiheeni selkiytyttyä aloin pyrkiä pois reportaasimaisuudesta ja etsin kuviin staattisuutta ja pysähtyneisyyttä. Passipaikoilla kuuntelin luonnon hiljaisia ääniä.

Minun näkökulmastani metsästäminen on suurimmaksi osaksi hiljaisuudessa odottamista. Pohdin, miten saisin tuotua hetkien hitauden ja levollisuuden kuvissa esille.

Reportaasi käsitetään laajana juttukokonaisuutena, joka on siten subjektiivinen, että se riippuu tekijänsä näkökulmasta ja motiiveista. Valokuva koetaan ikoniseksi - enemmän tai vähemmän kohteensa ilmentymäksi. Maalaustaiteesta poiketen dokumentaarisessa valokuvassa on kohteensa läsnäolo - materiaallinen jälki. Reportaasi tyyllilajina kertoo yksittäistä kuvaa laajemmin tekijänsä havainnoista ja reportaasiin yleensä liittyy tutkiva ote.

Taidekuvan ennako-olettamuksena ei ole suora yhteys todellisuuteen, kun taas dokumentaarista kuvaa määrittävät etiikka ja journalistiset säännöt. Pohdin työskentelyprosessin aikana, miten ja millaisia metodeja käytän tukemaan valokuvan autenttisuutta aiheessani.

3.4 Alec Soth ja ajatuksia maisemasta

Tutustuin syksyn kuluessa tarkemmin Alec Sothin tuotantoon ja erityisesti sarja Broken manual sekä dokumentti Somewhere to disappear vaikuttivat minuun syvästi. Sothin teoksissa maisemat näyttäytyvät kiireettöminä tiloina. Aiheina Soth on käsitellyt niin vuorille muuttaneita survivalisteja, erakoita ja muita yhteiskuntaa paenneita.

Yksinäisyys ja pysähtyneisyys tuntuvat huokuvan Sothin kuvista katsoessani niitä. Kuvia katsoessa tunsin jotain samaa kuin yksin metsässä kulkiessani tai autossa maisemien vilistäessä ohitse. Sothin metodina on kuvata muotokuvia silmäkorkeudelta tai vastaavasti hieman yläviistosta, jolloin kohde jää katsojalle alistaiseksi katseen suunnan mukaan. Miljöökuvissa Soth jättää ihmisen ympärille ilmapuutia. Sommittelu korostaa ihmisen mittasuhdetta luontoon tai vastaavasti tilan suhdetta avaruuteen.

Metsämaisemat, joita kuvasin ovat paikoista, jotka muodostuivat minulle tavalla tai toisella merkityksellisiksi. Sellaisia, jotka edustivat puhtaasti esteettisiä ihanteita tai paikkoja, joissa olimme naisten kanssa usein odottamassa. Kuvasarjan aloittava kuva on metsästysalueen rajalla erään mäen takana, minne on pitkä matka kävellä. Paikkaan oli usein ehdittävä nopeasti ja sinne radiopuhelin kuului usein huonosti. Mäen takana oli kuitenkin mielestäni yksi kauneimmista paikoista ja vietimme siellä useita kiireettömiä hetkiä matkan hektisyyden jälkeen. Kuvasin mäen takana metsästäjiä odottamassa, juomassa kahvia, mutta sitäkin useammin puita, aluskasvillisuutta, mitä satuin eri kerroilla havaitsemaan. Olen ollut kiinnostunut maalaus- ja valokuvataiteessa maisemista, joissa ihminen näkyy pienenä tunnistamattomana hahmona. Luonnon mahtavuuden ja ihmisen pienuuden korostaminen ovat vedonneet sisäiseen romantikkooni.

Pyrin hyödyntämään ihmisen pienuutta mittasuhteena maisemakuissani. Päätin kuvata maisemia siten, että ihmiset näkyvät kuvissa vain pieninä hahmoina ja muissa kuvissa luonto jää taka-alalle tai jopa näkymättömiin. Käytin metodinani piilottaa ihmisiä maiseman sisälle asettumalla siten, että kohteen ja kameran väliin jää metsää - metsästäjistä näkyy vain oranssi vaatetus.

4. HIRVIMETSÄ - OPPIMISPROSESSI

4.1 Ensimmäinen metsästysretki

Olen nuoruudestani asti ollut kiinnostunut luonnosta ja биологиasta taiteen ohella. Sattumus johdatti minut hirvimetsälle. Opintojen alussa olin satunnaisesti kesätoissa S-marketissa. Virkityspäivänä työkaveri kertoi metsästysretkistään Keski-Suomeen lapsuuden paikkakunnalle. Tarinat metsistä kuulostivat mielenkiintoisilta ja kysyin olisiko joskus mahdollista päästä mukaan valokuvaajana katsomaan metsästystä vaikka vain yhden viikonlopun ajan.

Metsästysretki järjestyi ja kuvasin aihetta kolmannen vuoden oma projektina. En ollut aikaisemmin ollut missään kosketuksessa metsästäjän kanssa. Tiesin, että yksi sukulaismies kävi linnustamassa toisinaan, mutta muuten en ollut ollut jahdista kiinnostunut. Hirvitornitkin metsissä olivat jääneet jotakuinkin mystisiksi rakennelmiksi. Työkaverini oli kertonut pitkistä odotuksista ja luonnon ihailusta, hirvien kohtaamisesta. En oikein tiennyt mitä odottaa.

Yövyimme metsästysseuran majalla. Aamulla oli aikainen herätys ja ulkona oli vielä hämärää metsästäjien kerääntyessä paikalle. Tunnelma oli jännittynyt ja intoa täynnä. Metsästyksen johtaja jakoi passipaikat ja porukka hajaantui. Ensimmäinen kokemukseni oli sen verran vaikuttava, että palasin takaisin muutamana viikonloppuna kameran kanssa. Hetket metsässä vetivät minua puoleensa.

Kuvaamiseni oli ihmettelyn kaltaista – kuvasin kaikkea vastaantulevaa. En ollut moneen vuoteen työstänyt aihetta, jossa en itse ollut kontrollissa kuvausten etenemisestä. Näin jälkepäin katsottuna se oli alku, mutta sillä hetkellä tunsin itseni epävarmaksi ja haapulevaksi. Kuvat ovat hyvin käyttökuvamaisia, lähes kuvituskuvaan omaisia - snapshotteja metsästyksestä, mutta ilman punaista lankaa tai alkua ja loppua. (Kuvat 1 ja 2)

4.2 Opinnäytetyön alku

Lahdessa valokuvausopiskelijoilla on kolmantena vuotena Japo Knuutilan metodologia-kurssi, joka pohjustaa ja antaa eväitä opinnäytetyön aloittamiseen. Kurssi jäi sinä vuonna osalta väliin ja siirtyi seuraavan vuoden syyslukukaudelle.

Syksyllä 2015 oli aika aloittaa opinnäytetyö ja samalla osallistua metodologia-kurssille. Koko syksy tuntui ylitse pääsemättömältä. Etsin erilaisia mahdollisia aiheita opinnäytetyötä varten. Olin työskennellyt hävikkiruoan parissa useamman vuoden ja ahdistus roskiin heittämisestä oli suuri. Ajattelin, että ajankohtaisesta aiheesta voisi työstää pidempää kuva-sarjaa lähtökohtana 1600-luvun eurooppalaisen maalaustaiteen asetelmat. Projekti kuitenkin estyi kuvaslupien järjestämiseen ja niihin liittyvään byrokratiaan.

ULTRACOM
yhdistävä tekijä

Ultracom-paikannustuotteet

Kuva 5 ja 6 Ultracom, 2013-2014

Hirven metsästyskausi oli jo alkanut, kun työkaverini soitti minulle tulenko mukaan tänä syksynä. Havaittuani syksyn ensimmäisen metsästysretken aikana, että seurueeseen oli liittynyt useampia naisia pohdin jos se olisi alkuasetelma kuvasarjalle.

Kolmen – neljän ensimmäisen viikonlopun ajan keskityin lähinnä etsimään aiheittani, metodiani ja tutustumaan metsästykseseen.

4.3 Havaintoja metsästykseseen liittyvästä kuvastosta

2010-vuoden jälkeen feminismi on saanut kiihtyvästi huomiota ja sukupuoleen liittyvät kysymykset ovat yhä useammin esillä. Naisten oikeudet ja sukupuolten välinen tasa-arvoisuus olivat kiinnostaneet minua jo useamman vuoden ajan tähän mennessä.

Taustoitin aiheittani lukemalla erilaisia metsästykseseen liittyviä artikkeleita. Huomasin, että metsästykseseen liittyvä kuvasto on hyvin miesvaltaista, metsästäjän oppaan kannessakin on mies ja koira. Miksi kuva ei voisi olla metsästäjän sukupuolta korostamaton valokuva esimerkiksi riistaeläimestä. Harrastajakunnasta suurin osa on miehiä, joten se selittää alan median lehtikuvien miesvaltaisuuden.

Jahti-lehtiä selatessani havaitsin, että sen sijaan mainoskuvissa on yhä useammin myös nainen. Onko kyseessä niin sanotusti kiintiönainen? Esimerkiksi GPS-pantoja valmistavalla Ultracomilla on kaksi versiota yhdestä mainoksesta. Toisessa kuvassa on mies, nuorehko nainen ja koira. Toisessa kuvassa on sen sijaan vain mies ja koira. (Kuva 5 ja 6)

Siitä huolimatta, että valokuvat ja mainoskuvat tavoittelevat sukupuolineutraaliutta jäi useimpien julkaisujen mielikuvaksi maskuliininen elämäntyyli. Pohdin jääkö valokuva aikakauslehdessä riippuvaiseksi ympärillä olevasta muusta sisällöstä. Vai onko sittenkin kyseessä meihin iskostunut tapa lukea kuvia siten, että miellämme esimerkiksi aseiden symbolisoivan maskuliinisuutta emmekä näe femininiinisyyttä aseita ja elektoriikkaa esittämissä valokuvissa.

4.4 Epämukavuusalue ja havainnot maisemasta

Olin eksynyt. Ehkä minulla oli jonkinlainen dokumentaarisen kuvan kriisi. Ennakkovalmisteluista, edellisen syksyn muistikuvista ja aiheen taustoittamisesta huolimatta olin kokematon, miten metsästyspäivät etenevät ja miten kohtaisin tilanteita. Saatoin odottaa, että minulla tuli tilaisuus palata johonkin tiettyyn kohtaan tai, että jokin tapahtuma tapahtuisi uudelleen, jotta voisin kuvata ideani. Olin epämukavuusalueella ja opettelin elämään hetkessä. Ennenkuin löysin metodini ja raamit idealleni, varustauduin kaikkiin mahdollisiin tilanteisiin. Kannoin mukani niin 70-200mm:n objektiivia kuin laajakulmaa.

Leena Saraste kirjoittaa: ”... vakavassakin kuvaamisessa näyttää olevan kyse paljolti sellaisesta, mitä pianonsoitossa sanottaisiin sormiharjoituksiksi, vaikka kuvaaja ei aina oivalla sellaista tekevänsä.” (Saraste, 2010, 177)

Sen sijaan, että olisin tehnyt sormiharjoituksia ja muistellut vuosien takaista dokumen-

taarista työskentelyäni, voi näin jälkeenkäin ajatella alkua uuden kielen opiskeluna. Etsin mieleistä sommittelua, kuvakulmia ja muuta ilmaisutekniikkaa. Mitä haluan kertoa? Mitä ja millaisia havaintoja haluan näyttää katsojalle?

Rajattuani aiheeni käsittelemään naisia ja heidän suhdettaan metsästyksen ja luontoon koin järkiintymisen. Vähensin tavaramäärääni ja aloin kuvata järjestelmällisesti vain 50mm:n polttovälillä. Koin helpommaksi hallita etäisyyttä jaloillani kuin kantaa erilaista varustusta mukana. Toisekseen 50mm:n polttoväli jätti kuviin tasapainoisen neutraalin vaikutelman – kuvissa ei ole laajakulman tilavaikutelmaa, mutta ei myöskään tele-objektii-ville tyypillistä litteyttä.

Pyrin tekemään valokuvat siten, että kuvakulma on joko kuvaamani kohteen silmän tasalla tai hieman yläviistossa, jolloin katsoja on ikäänkuin ulkopuolinen tarkkailija suhteessa kuvan tapahtumiin.

Tein useita muotokuvia naisista erilaisissa paikoissa - missä milloinkin olimme. Kuvasin muotokuvien ohella naisia osana ryhmää eri paikkoihin siirryttäessä ja esimerkiksi hirveä metsästä pois vedettäessä. Huomasin, että ryhmän dynamiikka painottui käytännöllisyyteen. Joukon vanhimmat tekivät heidän voimillensa sopivan osuuden ja nuoremmat jäsenet, joilla ei ollut rajoittavia vammautumia osallistuivat raskaanpiin töihin sen mukaan, kuka sattui olemaan lähimpänä.

Keskityin muotokuvaan useana viikonloppuna, mutta samalla aloin tutkia maisemaa. Tarkkailin eri paikkojen suhdetta toisiinsa, niiden ongelmakohtia ja visuaalista ilmettä. Alueella on synkähköjä kuusikoita kuin myös karuja avohakkuuaukkoja. Metsällä viettämäni 11 viikonlopun aikana minulle muotoutui lempikohteita, joihin pääsemistä aloin odottaa. Näen jokaisella paikalla olevan omanlaisensa tunnelman riippuen sen kasvustosta ja luonteesta.

Tutkin maalaustaiteen ja valokuvan kentälle sijoittuvia teoksia suomalaisista kansallismaisemista, jotta ymmärtäisin, miten metsää ja luontoa on romantisoitu ja ylevöitetty.

Suomalaisen taiteen kultakausi sijoittuu noin 1880-1900-luvun alkuun, jolloin luotiin suomalaiselle taiteelle kansallinen ilme ja sitä alettiin viedä ulkomaille. Isänmaata ja kansallista identiteettiä etsittiin kaikilla taiteenaloilla hakeutumalla maisemien ja kansan keskelle. Näistä taiteilijoista esimerkiksi Akseli Gallen-Kallelan, Pekka Halosen ja Eero Järnefeltin maisemat ovat esillä kansallismaisemasta ja suomalaisen maiseman ihanteista puhuttaessa. Avarat maisemat ja korkealle jäävä taivas luovat mielikuvan lähes loputtomasti jatkuvasta metsästä. Toki on hyvä huomioda, että kansallismaisema on ihanne, jota maalaustaiteessa ja valokuvassa korostetaan niin kuvakulmalla kuin hakeutumalla mahdollisimman hyvään kuvauspaikkaan.

Oma kokemukseni on, että esimerkiksi kuusimetsä voi olla jopa ahdistava tiheänä vangiten sisäänsä. Halusin kuvillani päästä lähemmäksi maisemaa, nähdä yksityiskohdat ja jäädä myös latvuston alapuolelle.

Aiheeni pohjalta pyrin toistamaan kohteen sellaisena kuin sen havaitsin, mutta samalla halusin rajata metsiä siten, että katsoja voi muodostaa niiden pohjalta omia assosiaatioita. Kuvat, joissa katsoja ei näe latvustoa, voisivat olla oikeastaan mistä tahansa. Paikat ovat siten universaaleja, vaikka toki maaston rakenteesta ja yksityiskohdista voi sen päätellä olevan pohjoiselle pallonpuoliskolle tyypillistä metsää.

4.5 Säätilat ja ennakointi

Syksyn aikana vain yhdellä naisista oli luvat ampua hirvi, joten muut olivat kääntöpasseina vahtimassa jahtialueen raja-alueita. Useana sunnuntaina olimme Kivisuontien varrella. Kivisuontie on pitkä ja tasainen maantien pätkä, joka on kuin viivottimella vedetty keskelle metsää. Metsä tien ympärillä on pusikkoista ja soista. Koin paikan epämielenkiintoisena, koska tie oli havainnoissa ja kuvissa visuaalisesti hyvin hallitseva elementti.

Aloin seurata säätiloja. Odotin, että Marraskuun edetessä ja sään viiletyssä, tulisi räntää. Säätilojen seuraaminen ja ennakoiminen rytmittivät kuvaamista. Suunnittelin parhaani mukaan viikonloppuja edeltävinä perjantaina millaisia kuvia pyrin tekemään jos sää seuraa ennustusta. Ajatuksena oli myös sään vaihteluiden myötä huomioida vuodenajan vaihtuminen kuvasarjassa. Eräänä sunnuntai aamuna oli tiheä sumu. Aamun tapaamispaikalla sahalaanilla maisema peittyi harmauteen sumun roikkuessa maassa. Meidät sijoitettiin jälleen Kivisuontielle, mutta tällä kertaa olin hyvin tyytyväinen. Tien varressa on hakkuuaukko, jonka oletin peittyvän sumuun. Säätilat ja vuodenajan kääntyminen syksystä talveen rytmittivät siten kuvasarjan etenemistä.

Toiveistani huolimatta räntäsateet eivät osuneet viikonlopuille ja sää kylmeni nopeasti. Marraskuun loppupuolella Keski-Suomeen satoi yli 10 senttimetriä lunta, mutta samalle ajalle osui kahden viikon tauko metsästyksen. Metsästyseuran alueella ei ollut näkynyt tuoreita jälkiä useisiin päiviin eikä kenelläkään ollut näköhavaintoja. Lumi ehti sulaa ennenkuin palasin paikkakunnalle ja sää muuttui leudoksi. Metsän pohja oli kosteaa ja vihreää, mutta päivän valoisa aika lyheni nopeasti. Vuoden loppua kohden tekemäni kuvat ovat alkusyksyn kuviin verrattuna tummempia.

Siitä huolimatta, että aloin ennakoimaan tapahtumia parhaani mukaan, työ eteni sattumanvaraisuuksien tahdittamana. Hirvien tiiheys alkaa syksyllä ja eräänä iltana ammutulta hirvilehmältä löytyi pieni sikiö. Kuvasin lahtivajalla pienen hirven alun rikkoutumattomassa sikiöpussissa. Ajattelin pitkään, voinko julkaista sitä. Betonilattia sikiön alla antoi kuvaan karun kontrastin ja kuva jäi kummittelemaan mieleeni pitkäksi aikaa.

4.6 Oma etiikka ja ajatuksia itsesensuurista

Jälkieditoidessani kuvasarjaa ja tehdessäni kuvausretkiä mietin usein kuvieni etiikkaa. Mitä voin julkaista ja mitä en. Pyrin välttämään itsesensuuria, jotta en jättäisi vahingossa mitään merkityksellistä kuvaamatta. Pohdin, onko jokin tekemäni kuvamateriaali liian raakaa.

Opinnäytetyön seminaareissa ja kavereiden kanssa kuvia katsoessa havaitsin, että ihminen, joka ei ole koskaan nähnyt suolistamista voi kokea kuvan jopa ahdistavana.

Metsästystä harrastaville kuva esittää jotain, mikä on tuttu näky, mutta ei välttämättä sel-
lainen, jota tuotaisiin esille metsästyksestä puhuttaessa.

Tässä kohtaa lainaan Leena Sarastetta: ”Valokuva on kuvaajan subjektiivinen tulkinta ul-
koisesta, ainakin hetkellisesti olemassaolleen todellisuudesta.” Jos valokuvan oletetaan
olevan jälki todellisuudesta niin valokuvaajana minun roolini on toistaa havainto näkökul-
mani puitteissa. Ajattelen siis, että valokuva toistaa todellisuutta herättämällä henkiin jo
tapahtuneen. Ajatukseeni pohjautuen olisi ollut väärin jättää pois esimerkiksi sikiö-kuva
tai suoli-kuva.

Kuva 7 Hirvinainen, 2016

4.7 Ajatuksia autenttisuudesta

”Ehkä kaikkein yksinkertaisin ja ilmeisin tapa testata autenttisuutta on kysyä, onko valokuvaaja puuttunut, lavastanut tai muuttanut linssin edessä avautuvaa maisemaa.” Wells’n ajatukseen pohjautuen teoriassa valokuva on sitä autenttisempi, mitä vähemmän tapahtumia on järjestelty. (Seppänen, 2014, 140)

Pohdinkin usein vaarannanko dokumentaarisuuden ja onko jokin oletusarvoisesti vähemmän totuuden mukainen jos se pohjautuu valokuvaajan henkilökohtaiseen kokemukseen tai tilanne on uudelleen etsitty. Jos ohjaan ja ohjeistan kuvattavaani esimerkiksi haluamaani paikkaan niin kertooko se siitä, miten minä koin tapahtuneen vai kertooko se jo tapahtuneesta hetkestä, jota pyrin toistamaan?

Onhan niin, että jo rajatessani kuvan rajaan myös sen, mitä näen. Kuvatessani ryhmän nuorimman naisen hänen ammuttuaan ensimmäisen hirvensä, hirvi ei näy kuvassa. Se on kuvaajan takana. Sen sijaan kuvassa näkyy taustalla hirvitorni ja metsästäjän varusteet, jotka sellaisinaan viittaavat tapahtuneeseen. Pohdittuani aihetta tulin siihen päätelmään, että minun on välttämätöntä aiheen käsittelemisen onnistumiseksi rajata aihetta tiukasti ja olla näyttämättä kaikkea. Koska en halunnut aiheesta kevyttä metsästys-reportaasia, etsin teemoihini istuvaa symboliikkaa tapahtumien keskellä ja olemalla tiukka lopullisissa kuvavalinnoissa. Sen sijaan pyrin välttämään tapahtumien lavastamista viimeiseen asti ja tekemään muotokuvia niissä paikoissa ja hetkissä, joissa olimme.

4.8 Viimeinen hirvi

Viimeisimmät viikonloput odotin hetkiä, jolloin voisin toistaa varioiden aikaisemmin tekemiäni kuvia tai vastaavasti kärkkyä mielestäni aiheelle olennaisia, mutta vielä puuttuvia hetkiä. Jahtikauden päätös läheni ja metsästysseuran saaliskiintiö alkoi olla täynnä. Viimeinen hirvi saatettaisiin ampua hetkenä minä hyvänsä. Joulukuun toisena viikonloppuna päätettiin alkavan viikon keskiviikko-jahdista ja aavistin, että se saattaa olla viimeinen. Sain järjestettyä itseni mukaan. Jälkeenpäin tarkastellessani muistiinpanojani huomaa, että sattumat ovat rytmittäneet vahvasti työskentelyni etenemistä, mutta myös aiheen näkökulmien muodostumista.

Keskiviikkona 16. joulukuuta ammuttiin viimeinen hirvi ja metsästyskausi päättyi. Viimeinen hirvi muodostuu sarjassani merkittäväksi ja näin tuona iltapäivänä toisen hirven sikiön elämäni aikana. Tunsin sillä hetkellä samaan aikaan surua, mutta myös onnekkautta. Kysyin yhdeltä metsästäjistä, voisiko hän nostaa pienen hirven alun metalliselle alustalle ja tein valokuvan. Näen, että kuvasarjani ydin tiivistyy pienen hirven kuvaan. Kuva on samaan aikaan niin herkkä kuin raaka.

4.9 Editointi ja näyttelysuunnittelu

Olin suunnitellut käyttäväni joululoman hyödyksi ja työstäväni testieditiota ahkerasti, mutta yhdentoista kuvausviikonlopun jännitys purkaantui lopulta ja lepäsin.

Aloitin edition rakentamisen uudelleen tammi- helmikuun vaihteessa. Lopullinen versio editiosta syntyi viime hetkillä huhtikuussa kuvavalintojen tiukentuessa.

Jätin jäljelle vain kuvat, jotka olin kuvannut valitsemillani metodeilla, vaikka aiemmilta kuvauskerroilta oli syntynyt materiaalia, joka olisi sopinut aiheeseen mukaan.

Olin päättänyt jo tammikuussa, että valmistan näyttelyyn tulevat vedokset itse, mutta kehystämisen ulkoistin. Olimme seminaarissa keskustelleet puisista kehyksistä. Useimmat valokuvanäyttelyt, jotka olen nähnyt ovat suosineet puista mustaa tai valkoista vitriininomaista kehystä. Valokuvalle mielletään sopivan neutraali, kuvaan vaikuttamaton kehys. Etsin erilaisia kehysvaihtoehtoja ja etsinnän pitkittyessä puinen vaihtoehto alkoi tuntua tylsältä. Olin kehystäjäni luona käymässä ja hän näytti mattapintaista alumiinikehystä. Mietin sopisiko alumiini kuviini – alumiinista tuli mieleen kiväärin kiikari ja toisaalta myös piippu. Käydessämme läpi paspatuurivaihtoehtoja kuville sopi vähäisesti harmahtava, valkaisuamaton pahvi, joka oli lähes samaa sävyä matan alumiinin kanssa ja siten neutralisoi kovan materiaalivalinnan.

Kuvaa tarkastellessa länsimaiselle katsojalle vallitseva lukusuunta on vasemmalta oikealle. Olen havainnut, että jos näyttelyssä kiertosuuntaa ei ole määritelty, lähtee katsoja mielellään ensin vasemmalle ja sitä kautta oikealle. Useamman näyttelysalin tilassa ei välttämättä ole merkitty, miten esille laittaja on kiertosuunnan ajatellut. Näyttelyä suunniteltaessa ja tilaa jakaessa selvisi, että kuvasarjani ripustetaan suorakulmion muotoiseen tilaan. Kirjoittaessani tätä näyttelyä ei ole vielä pystytetty, mutta olen suunnitellut, että haluan kuvasarjan ripustettavan katsottavaksi molemmista suunnista alkaen - kaikki alkaa ja loppuu metsään.

5. LOPUKSI

Yksi yö aiheita pohtiessani minulla tuli mieleen Taru Sormusten Herrasta kohta, jossa metsähaltiaa varoitetaan meren näkemisestä ja loppien äänen kuulemisesta, minkä jälkeen hän ei enää pystyisi unohtamaan merta ja kaipaisi pois metsän turvasta. Ehkä minulle on käynyt vastaavasti koettuani metsän rauhoittavan hiljaisuuden.

Opinnäytetyö prosessina on ollut pitkä, mutta samalla tuntunut lyhyeltä. Teossarja ei ole missään nimessä lopullinen. En voi sanoa varmasti, voiko tällaista aiheita lopettaa yhteen selkeään pisteeseen. En tiedä vielä tarpeeksi aiheesta.

Opinnäytetyö on esillä suurimman osan muiden Lahdesta valokuvaajiksi valmistuvien ryhmännäyttelyssä Galleria OyOyssa 27.4.-15.5.2016. Esillä oleva teossarja koostuu kahdeksasta kehystetystä pigmenttivedoksesta. Mattapintainen alumiinikehys tuo töihin haurastumattoman reunuksen, jota valkaisematon paspartuuri rauhoittaa. Koko näyttelyprosessi on ollut hermojaraastava, mutta äärimmäisen opettavainen. Olen alkanut ajatella työni kuvia enemmän teoksena kuin käyttökuvana, mutta ennen kaikkea yhtenä suurena kokonaisuutena.

Laskin, että olen käynyt tekemässä valokuvia Hirvinaiseen yli kymmenen viikonlopun ja yhden keskiviikon ajan. Karkeasti ottaen kolmas osa ensimmäisistä kuvauskerroista kului metodien etsimiseen ja tilanteiden tarkkailuun.

Loppua kohden aloin tarkkailla myös omaa työskentelyäni ja tein kuvaussuunnitelmia saatuttaakseni tavoitteitani. Muutuin armollisemmaksi itselleni. Joka kerta ei tarvinnut onnistua ja palata uuden kuvan kanssa. Samalla tavalla, kuin joka kerta jahti ei oletusarvoisesti tuota saalista.

Pohdin usein valokuvan autenttisuutta. Totuuden mukaisuus ja tilanteiden autenttisuus ovat nousseet tärkeiksi teemoiksi opinnäytetyössäni. Aikakautena, jolloin kuvan manipuloiminen on yhä helpompaa, koin haluavani varjella valokuvan aitoutta työssäni, vaikka valokuva aina sisältääkin tekijänsä näkökulman.

Opinnäytetyö on ollut minulle ennen kaikkea oppimisprosessi. Olen löytänyt uusia puolia dokumentaarisesta valokuvasta ja itsestäni. Käsitykseni valokuvan tekemisestä on muuttunut. Valokuvaamiseni on muuttunut subjektiivisemmaksi – itsestä ja omista näkökulmista lähtöiseksi. Olen huomannut, että aiheeseen syventyminen ja hidas paneutuminen sopivat työstentelytyyliini. Aiheen käsittely ei ole minulle pelkästään valokuvien tekemistä ja jonkin asian esille tuomista. Olen oppinut valtavan määrän hiljaista tietoa, jota on mahdollista pukea sanoiksi. Tunnen itseni varmemmaksi siitä, millaisia asioita haluan käsitellä valokuvan keinoin.

6. LÄHTEET

1. Julkaistut Lähteet

Seraste, Leena, 2010. Valokuva – muisto, viesti, taide. Helsinki: Musta taide
Seppä, Janne, 2014. Levoton valokuva. Tampere: Vastapaino
Seppä, Anita, 2012. Kuvien tulkinta. Tampere: Gaudeamus Ou
Sontag, Susan, 1984. Valokuvauksesta. Hämeenlinna: Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino
Suomen Riistakeskus, 2015. Metsästäjän opas – metsästys- ja aselainsäädäntö. Porvoo: Bookwell Oy
Tolkien, J.R.R., 2002. Taru Sormusten Herrasta. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö

2. Julkaisemattomat lähteet

Jahti-lehti 3/2015 (viitattu 5.4.2016)
Biography.com Editors, A&E Television Networks (viitattu 28.3.2016)
Saatavissa: <http://www.biography.com/people/diane-arbus-9187461>
Alec Soth, Somewhere to disappear- dokumenttielokuva
Instagram. #hunting, #hunt, #huntseason (viitattu 5.4.2016)
F5.6-klubi. 5.4.2016 (viitattu 9.4.2016)

3. Kuvat

Kuva 1 Siira, Sanni. Eija kuvasarjasta Hirvinainen, 2015.
Kuva 2 Soth, Alec, 2011. Broken Manual, 2006-2010. Göttingen: Steidl
Kuva 3 Siira, Sanni. Hirvimetsällä, 2014.
Kuva 4 Siira, Sanni. Hirvimetsällä, 2014.
Kuva 5 Ultracom, 2013-2014. (Viitattu 8.4.2016)
<http://telemies.fi/ultracom/>
Kuva 6 Ultracom, 2013-2014. (Viitattu 8.4.2016)
<http://telemies.fi/ultracom/>
Kuva 7 Siira, Sanni. Kohtaaminen Pontikkatiellä kuvasarjasta Hirvinainen, 2015.

